

متن پرسش

سلام علیکم: علامه طباطبایی در تفسیر آیات ۶۳ تا ۷۴ بقره درباره اینکه برنگشتن نفس متوفی به جسم در حالی که امکان استکمال دارد قسر دائمی نیست. چنین مطلبی فرموده اند: «این نفوسی که در دنیا از قوه بفعلیت در آمده، و بحدی از فعلیت رسیده، و مرده‌اند دیگر امکان استکمالی در آینده و بطور دائم در آنها باقی نمانده، بلکه یا هم چنان بر فعلیت حاضر خود مستقر می‌گردند، و یا آنکه از آن فعلیت در آمده، صورت عقلیه مناسبی بخود می‌گیرند، و باز بهمان حد و اندازه باقی می‌مانند و خلاصه امکان استکمال بعد از مردن تمام می‌شود. پس انسانی که با نفسی ساده مرده، ولی کارهایی هم از خوب و بد کرده، اگر دیر می‌مرد و مدتی دیگر زندگی می‌کرد، ممکن بود برای نفس ساده خود صورتی سعیده و یا شقیه کسب کند، و همچنین اگر قبل از کسب چنین صورتی بمیرد، ولی دو مرتبه دنیا برگردد، و مدتی زندگی کند، باز ممکن است زائد بر همان صورت که گفتیم صورتی جدید، کسب کند. و اگر برنگردد در عالم برزخ پاداش و یا کیفر کرده‌های خود را می‌بیند، تا آنجا که بصورتی عقلی مناسب با صورت مثالی قبلیش درآید، وقتی درآمد، دیگر آن امکان استکمال باطل گشته، تنها امکانات استکمالهای عقلی برایش باقی می‌ماند، که در چنین حالی اگر دنیا برگردد، می‌تواند صورت عقلیه دیگری از ناحیه ماده و افعال مربوط بان کسب کند، مانند انبیاء و اولیاء، که اگر فرض کنیم دوباره دنیا برگردند، می‌توانند صورت عقلیه دیگری بدست آورند، و اگر برنگردند، جز آنچه در نوبت اول کسب کرده‌اند، کمال و صعود دیگری در مدارج آن، و سیر دیگری در صراط آن، نخواهند داشت، و معلوم است که چنین چیزی قسر دائمی نخواهد بود، و اگر صرف اینکه (نفسی از نفوس می‌توانسته کمالی را بدست آورد، و بخاطر عمل عاملی و تاثیر علت‌هایی نتوانسته بدست بیاورد، و از دنیا رفته) قسر دائمی باشد، باید بیشتر و یا همه حوادث این عالم، که عالم تراحم و موطن تضاد است، قسر دائمی باشد.»

لطفاً در این باره توضیحی بفرمایید. با تشکر

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: بحث خوبی است. شاید بتوان این نکات را در این روایت جمع کرد که امام علی علیه السلام فرموده‌اند: «إِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَ لَا حِسَابَ وَ عَدَاً حِسَابٌ وَ لَا عَمَلَ.» امروز روز عمل است و حسابی در کار نیست. و فردا روز حساب است و مجالی برای عمل نیست. بنابراین در عالم خارج از زندگی دنیایی حضور، تنها حضور در نتیجه اعمال است و کمال به معنای تبدیل قوه به فعل، آنجا نیست مگر رفع حجاب نسبت به آنچه در عمق اراده انسان نهفته بود. موفق باشید

